

OCENE IN POROČILA O PUBLIKACIJAH IN RAZSTAVAH

Publikacije

Julijana Visočnik:

Škofijski arhiv Ljubljana. Inventar fonda ŠAL 2

Ljubljana: Nadškofija, 2015, 368 strani

Tri leta po izdaji inventarja fonda Škofijskega arhiva Ljubljana I, ki obsega 51 fasciklov najstarejšega gradiva in je del obsežnega fonda Škofijskega arhiva Nadškofijskega arhiva Ljubljana, je v mesecu septembru izšel prvi del inventarja Škofijskega arhiva 2. Ta obsega spise, ki jih je Škofijska pisarna prejela od državnih oziroma deželnih organov ter državnih komisij. Časovno fond zajema obdobje od leta 1742 do leta 1788, vendar pa so vse do leta 1787 ohranjeni le dvorni in gubernijski odloki ter dopisi, ostalo je izgubljeno. Šele leto 1788 ima ohranjene vse zabeležene spise. Kot navaja sama avtorica, je gradivo dokaj enolično, saj gre za spisovno gradivo državnih organov in uradov, naslovljenih na ljubljanskega škofa ali generalnega vikarja v Ljubljani, z namenom naročanja države cerkvi glede izvedbe različnih konkretnih zadev, s katerimi sta hotela Marija Terezija in Jožef II. prebivalstvo osvestiti in izobraziti.

Popisano gradivo je zloženo v 48 škatel, kar sicer predstavlja manjši obseg, a se je izkazalo, da je potrebno gradivo razdeliti na dva dela. Avtorica se je za to odločila iz dveh razlogov: celoten obseg tega inventarja bi imel preveliko število strani, drugi kriterij pa je vsebinski, saj so z letom 1782 začeli z regulacijo župnij. S tem letom se inventar zaključuje in tako je v prvem delu inventarja ŠAL 2 zajetih 20 škatel tega fonda, pri popisu pa si je Visočnikova pomagala še z dvema dodatnima škatlama, v katerih so hranjeni protokoli in repertoriji, ki sodijo k omenjenemu gradivu.

Vsebinsko gradivo v fondu ŠAL 2 skozi leta jasno prikazuje dogajanje v prostoru, pri čemer sistematično pregledovanje inventarja daje vpogled v odnos takratne države do cerkvenih oblasti, ki preko svoje pisarne prehaja do običajne duhovščine, ki se je dejansko srečevala s prebivalstvom. Duhovniki po posameznih krajih in vaseh so bili dobro seznanjeni z vsakdanjimi težavami, pred katere je bil postavljen navaden človek. Njihov način življenja jim je bil blizu. Poudariti je potrebno, da sta vladarja Marija Terezija in Jožef II. znala izkoristiti vlogo duhovnikov po deželi, tako da sta njihov delokrog povečala. Duhovniki so tako med ljudmi poleg pastoralnega dela opravljali tudi določene vzgojne, izobraževalne, upravne in pravne naloge. Zaradi svoje vsestranske prisotnosti po celotni škofiji sta jih reformna vladarja pogosto uporabljala tudi za namene obveščanja, saj so preko njih številna obvestila dosegla zadnje vas ali zaselek v deželi. Popisani dokumenti fonda jasno kažejo odnose med državo in cerkvijo, pri čemer pa so bili duhovniki dejansko nižji državni uradniki, ki so izpolnjevali naročila države in s tem delovali v dobro ljudi. Omenjeni dopisi so bili namreč praktične narave in so imeli pogosto izobraževalno vrednost.

Inventar zaključujejo trije indeksi: krajevni, osebni in stvarni. Zaradi narave gradiva so neobičajno kratki, kar je logično, saj so kraji izstavitve dokumentov vedno isti – Ljubljana, Gradec, Celovec. Poleg tega so tako izstavitelji kot prejemniki uradi – deželna ali škofijska pisarna, tako da dejansko nastopa zelo malo ljudi. V stvarnem indeksu pa najdemo le nekaj pomembnejših gesel, gre predvsem za ustanove, pojme in organizacije, kar precej olajša samo iskanje.

